

İŞÇİ SINIFIMIZ NE DURUMDA?

23 Mayıs 2022

Yıldırım Koç

“Köylüler ne durumda?”, “esnaf ne durumda?”, “emekliler ne durumda?”, “gençler ne durumda?”, “mühendisler ne durumda?”, “hemşireler ne durumda?” gibi sorular da gündeme getirilebilir. Ancak “işçi sınıfımız ne durumda?” sorusu bunların hepsinden çok farklıdır, Türkiye’nin ve hatta dünyanın geleceği açısından çok önemlidir.

Bunun üç önemli nedeni var.

Birincisi, birlikte mücadele geleneği ve yeteneği. Yukarıda değindiğim toplum kesim veya katmanlarının hiçbiri, yaşadıkları sorunlar karşısında, birlikte tavır alma, eylem yapma, mücadele etme geleneğine ve hatta yeteneğine sahip değildir. İşçi sınıfı, hayat başka çare bırakmadığında, karşılaştığı sorunları aşmada bireysel çözüm arayışlarının tükendiği noktada, bu özelliğini kullanır.

İkincisi, uzun vadeli çıkarları üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyette olan tek toplumsal sınıf, işçi sınıfıdır. Karşılaştıkları sorunları mevcut düzenin sınırları içinde aşabilen işçiler, belirli koşullarda düzenin sınırlarını aşmak zorunda kaldığında, üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyete yönelebilir. Sorunlarını düzen içinde çözebildiği sürece bu nihai hedefe yönelmez.

Üçüncüsü, işçilerin sayısı ve oranıdır. Köylülük sürekli olarak azalıyor. Esnaf-sanatkar iflas edip dükkanını kapatıyor. Farklı hukuki statülerde istihdam edilen, ancak geçimini işgücünü bir işverene satarak elde ettiği ücret/aylık/maaş ile sağlayabilen insanların mutlak sayısı ve nüfus içindeki (ve gelir getirici bir işte çalışanlar içindeki) oranı her geçen gün daha da artıyor. Günümüzde bu oran yüzde 70’in epeyce üstüne çıktı.

Eğer Türkiye’nin ve dünyanın bugünkü durumundan memnun değilseniz ve bağımsız ve demokratik bir Türkiye ile sınıfsız ve sömürsüz bir dünya istiyorsanız, bunu gerçekleştirecek maddi bir güce ihtiyacınız var demektir.

Tarih, tek tek insanların ikna edilmesiyle bunun mümkün olmadığını gösteriyor. İnsanların ve özellikle işçi sınıfının böyle bir görevi (misyonu) yerine getirebilmesi için böyle bir niyetinin ve bunu başaracak gücünün olması gerekiyor.

Peki, işçi sınıfının böyle bir niyeti her zaman yok mu?

Yok. Eğer işçiler, karşılaştıkları sorunları mevcut düzen içinde çeşitli araç ve yöntemleri kullanarak aşabiliyorlarsa, bugünleri dünden daha iyiyse, yarınlarının da bugünlerinden daha iyi olacağına inanıyorlarsa, mevcut düzeni değiştirme gibi bir niyetleri olmaz. Ancak bugün dünden daha kötüyse ve yarının da bugünden daha kötü olacağı kaygısı ve korkusu yaşıyorsa, alternatif arayışına girerler.

Güçleri de yeterse ve doğru bir siyasal önderlik altında mücadele ederlerse, daha iyi yaşama ve çalışma koşullarının olduğu bir Türkiye ve dünyanın yaratılmasına katkıda bulunabilirler.

O zaman incelenmesi gereken sorular, işçi sınıfının gücü ve niyetidir; işçi sınıfının giderek artan sorunlarının mevcut düzen içinde aşılabileceği; alternatif bir düzenin gündeme gelip gelmeyeceğidir.

Peki, işçi sınıfı kimlerden oluşur?

Ayrıntılı kuramsal analizlere girmeye gerek yok. Hayatını işgücünü satarak elde ettiği ücret/aylık/maaş geliriyle sürdürebilen insanlar, işçi sınıfını oluşturur.

Günümüzde Türkiye’de işçi, memur ve sözleşmeli personel statülerinde istihdam edilenler, işçi sınıfıdır.

Evlerde eve-iş-verme sistemiyle bir işveren için çeşitli ürünleri üreten veya uzaktan çalışan kişiler de işçi sınıfının bir parçasıdır.

İşsizler, gerçekte işgücünü satmaya çalışan ve bu imkana kavuşamamış kişilerdir. Onlar da işçi sınıfının bir parçasını oluşturur.

İşçi ve memur emeklileri de bu toplumsal sınıfa dahil edilebilir.

Bu kitle kendi içinde farklı kesim, tabaka, statü, meslek, inanç, etnik köken, siyasi görüş, örgün eğitim düzeyi, işyerindeki pozisyon gibi nedenlerle bölünür. Bazen bu konulardaki farklılıklar ciddi iç

çelişki ve hatta çatışmalara da yol açabilir. Ancak, hayat şartları zorladığında, ortak işçilik kimliği ön plana geçer ve farklılıklar ikinci plana itilir. Bu durumda sorulması gereken soru, hayat şartlarının hangi durumlarda bu farklılıkları ikinci plana ittiğidir.

İşçi sınıfı sıradan insanlardan oluşur. Bu insanlar ve hele Türkiye’de yüzyıllardır “zor koşullarda hayatta kalabilme” yeteneğine sahip insanlarımız, son derece gerçekçidir, kısa vadeli çıkarlarını çok iyi bilir, hayat çözüm için başka çare bırakmadıkça risk almaz. Kapitalizmin artırdığı sorunlar, bu insanları bireycileştirir ve bencilleştirir. İnsanlar, sorun yaşadıkça, önce kendi gemilerini kurtarmaya çalışırlar. “Adamını bulup” işlerini halletme konusunda son derece yeteneklidirler. Kendisiyle aynı veya benzer sorunları yaşayan insanları terk edip, bu sorunları yaratan zalimlere yanaşanlar da çıkar.

Hayat şartları zorlaştığında başka bireysel çıkış yolları da vardır. Örneğin, 1961-1973 döneminde yurtdışına işçi olarak gitmek ciddi olanaklar sağladı. Daha sonraki yıllarda bir yolunu bulup dışarıya “kapağı atabilen” binlerce kişi de oldu.

Hayat şartları zorlaştığında ikinci işte çalışmak; işyerinde fazla mesaiye kalmak ve hafta tatili ile genel tatillerde çalışmak; aileden bir başka kişinin (ev kadını eş, emekli baba, genç çocuk, vb.) çalışma hayatına girmesi; aileden kalan arazi, konut, vb. satılması gibi yollara da başvurulur. Ayrıca ailenin tüketimi kısılabılır, tüketilen ürünlerin kalitesi düşürülebilir, belki evi kapatıp anne-babanın evine taşınılır. Hırsızlık, rüşvet ve hatta fuhuş yaygınlaşabilir. Son çare veya çaresizlik de intihardır.

Tarihimiz, ibreti alem için ezilen insanlarla doludur. Birçok insanın, işverenden hakkını istediği için işten atılan ve açlığa mahkum edilen, mevcut düzene karşı çıktığı için işkenceden geçirilen, yıllarını hapiste tüketen yakını vardır. Bu nedenle insanlarımız son derece ihtiyatlıdır ve sabırlıdır. Tepkisini kitlesel olarak göstermek için şartların olgunlaşmasını, “zamanın gelmesini” bekler, “keser döner sap döner, gün gelir hesap döner” der, gücü yetmiyorsa küfreder ve beddua eder. Bu nedenle de, işçi sınıfını tanımayan iyi niyetli birçok kişiyi hayal kırıklığına bile uğratar.

Ancak öyle dönemler gelebilir ki, artan sorunlar karşısında bireysel çözüm arayışları tek tek denenip tükenir. Damdan düşenin halinden damdan düşenler anlar ve damdan düşenlerin sayısı hızla artar. Sorunlara bireysel çözüm aramaktan, toplu çözüm aramaya geçilir. Örneğin, 1989 Bahar Eylemleri böyle bir süreçte ortaya çıktı.

Artan sorunlara toplu çözüm arama bazı durumlarda sorunların çözümünü de getirebilir. Örneğin, 1989-1991 dönemi kitle eylemleri, Türkiye’de gerçek işçi ücretlerinin mevcut düzenin sınırları içinde hızla artmasını sağladı.

Sorulacak soru şu: Günümüzde halkımızın ve halkımızın giderek artan bir bölümünü oluşturan işçi sınıfımızın hızla artan sorunlarının bireysel çabalarla aşılabilmesi mümkün mü? Bireysel çabaların çözemeyeceği büyüklükte sorunlar söz konusuysa, kitlesel tepkilerle bu sorunlar aşılabılır mı? Kitlesel tepkiler geliyecekse, mevcut düzen içinde bu sorunlarla baş edebilmek olası mı, yoksa ekonomik, toplumsal ve siyasal yapıda köklü değişiklikler kaçınılmaz ve zorunlu mu? Eğer böyleyse, bu köklü değişim ve dönüşümler hangi doğrultuda gelişecek?